

Slaafse slet of vrije vrouw? Meningen van mensen

Brigitte Rys

De Amerikaanse dertiger Ariel Levy is journaliste bij New York Magazine en feministisch auteur. In haar eerste boek *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (2005) verwondert ze zich over de plots toegenomen populariteit van porno, exhibitionisme en pure ranzigheid, en over de gewilligheid van vrouwen om die cultuur van de goorheid niet alleen te accepteren, maar er ook actief aan mee te werken. Vrouwen imiteren de looks van pornosternen, leren paaldansen, gaan in striptenten zitten lonken samen met de mannen. Levy noemt die vrouwen "female chauvinist pigs", die van andere vrouwen - en van zichzelf - seksobjecten maken.

In haar speurtocht om uit te zoeken wat er aan de hand is, ontmoette ze middelbare schoolmeisjes die op het strand strippen voor de camera's van *Girls Gone Wild*, tieners die borstimplantaten krijgen, kinderen van negen die strings dragen, vriendinnen die elkaar overtroeven in sletterig gedrag. Ze merkte het fenomeen van explosief seksueel exhibitionisme ook op in de lesbische jongerencultuur.

De auteur is naar eigen zeggen niet preuts of geremd, wel vindt ze dat soort exhibitionisme uiterst onbevredigend. Ariel Levy: "Als onze enige vorm van seksuele expressie fake en fictief is, iets is wat we nabootsen van strippers en porno-sterren die ervoor betaald worden om genot uit te beelden, dan zijn onze kansen op ware intimiteit, verbondenheid en liefde wel bijzonder klein geworden."

In haar boek wil Ariel Levy de mythe onderuit halen dat seksueel provoceren en promiscuïteit gelijk zouden staan aan de absolute bevrijding en macht van de vrouw. Wij hebben ons opnieuw in een beklemmende en vernederende rol laten duwen, al is het deze keer die van bloedgeile, rondborstige exhibitioniste. Een rol die ons wordt opgedrongen door alomtegenwoordige reclame, de massamedia en de muziekindustrie waar popiconen in seksistische clips de vrouw voorstellen als pornografisch lustobject.

De seksuele bevrijding waarvoor de tweedegolf-feministen zo hard gevochten hebben, heeft de kooi wel opengezet maar vrouwen proberen niet eens te ontsnappen. Ze blijven zich precies gedragen zoals ze denken dat mannen het willen, om populair te zijn, om erbij te horen. De opkomst van de ranzigheids-cultuur, besluit de auteur, bewijst niet hoe ver vrouwen het gebracht hebben, het bewijst alleen hoe ver ze nog te gaan hebben.

Ariel Levy heeft hiermee wel een steen in de kikkerpoel geworpen. De hele Engelstalige pers staat op haar achterste poten : The Guardian (GB) haast zich om haar argumentatie te weerleggen¹, The New York Times (VS) zoekt zenuwachtig naar verklaringen, lezersbrieven en e-mails overspoelen de redacties. Het boek is nog niet in het Nederlands vertaald maar het debat lijkt ons belangwekkend genoeg om er hier uitvoerig aandacht aan te besteden.

Wat te denken van Levy's stelling? RoSa schuwt de controversie niet en sprokkelde reacties bijeen van Vlamingen met een uitgesproken mening over het

¹ "Today's ultimate feminists are the chicks in crop tops. Raunch culture is not about liberation gone wrong; it's about rediscovering the joy of being loved for your body". - Kate Taylor in The Guardian van donderdag 23 maart 2006.

fenomeen. Ze zijn expert in beeldvorming of in populaire cultuur, trendwatcher, wetenschappelijk onderzoeker, ontwerper, acteur, gynaecoloog, reclamemaker, socioloog, journalist... Het resultaat is een explosieve cocktail van opinies die boeiende lectuur oplevert. Het is ook en vooral een aanzet om kritisch mee te denken en om, wie weet, een aanzet te geven tot een publiek debat dat een nieuwe doordachte invulling geeft aan het feminisme.

Wim Slabbinck deed als student Cultuurwetenschappen onderzoek naar de invloed van pornografie op individu en samenleving. Hij studeert momenteel Familiale en Seksuologische Wetenschappen aan de KULeuven.

" Belangrijk is dat ook wat de emancipatie niét bevordert, zoals de karikaturale voorstellingen van de vrouw in de pornografie, in de popwereld en de media, bestaansrecht hebben".

Ariel Levy neemt in haar betoog een standpunt in tegen de porneske kenmerken van de contemporaine pop- en mediacultuur. Ze wil de strijd aanbinden met de Paris Hiltons van deze tijd omdat zij de vrouwelijke seksualiteit eerder kooien dan bevrijden. De popiconen stellen zich op onder het motto van seksuele gelijkheid, maar plezieren in feite enkel mannen: de vrouwen zadelen ze op met complexen en schoonheidseisen. De pooiercultuur op muziekzenders, de over-erotisering van de maatschappij, het feit dat 80% van de jongeren tussen twaalf en zestien bewust naar porno hebben gesurft, maken haar zaak urgenter. Kunnen kinderen nog fantasie van werkelijkheid onderscheiden, als hun visie op seksualiteit tussen 0 en 18 voor het leeuwendeel wordt gevormd? Wordt de fantasie soms niet de bittere werkelijkheid? Levy maakt ons haarfijn duidelijk dat een publiek debat zich opdringt.

Belangrijk daarbij is dat ook wat de emancipatie niét bevordert, zoals de karikaturale voorstellingen van de vrouw in de pornografie, de popwereld en de media, bestaansrecht hebben. Door de verschillende standpunten met elkaar te confronteren zal de democratische samenleving – hopelijk – evolueren naar meer seksegelijkheid. De leugens kunnen namelijk enkel adequaat ontmaskerd en geduid worden wanneer men ze niet verbiedt. Wanneer ze verboden worden, krijgen die verzinsels en fantasieën paradoxaal genoeg meer waarheidsgehalte. Vrouwen bezitten evenwel de mogelijkheid tot actief verzet en moeten die kans ook met beide handen grijpen. Het emancipatieverhaal van de vrouw is er een met vallen en opstaan, vaak met tegengestelde belangen en tegenstrijdige evoluties. Maar door verder te kijken dan passief verzet, door aandacht te hebben voor alternatieve visies op vrouw, man en seksualiteit, door de modaliteiten te scheppen waarin zij, net als de man, vrijwillig en vrijblijvend aan hun intimiteit uitdrukking kunnen geven, kunnen de vrouwen aan hun eigen bevrijding werken.

Dr. Sonja Spee is docente Cultuurwetenschappen aan de Universiteit Nijmegen (NI), lid van Athena, het Europees netwerk Vrouwenstudies, redactielid van het Tijdschrift voor Genderstudies en als onderzoekster verbonden aan de werkgroep Gelijke kansen m/v aan de Universiteit Antwerpen.

"Heeft de seksuele bevrijding van vrouwen dan vooral opgeleverd dat het woordgebruik rond seksualiteit voor van alles en nog wat gebruikt kan worden?"

Ariel Levy neemt geen blad voor haar mond: zij noemt de Amerikaanse samenleving 'ranzig' en vooral de wijze waarop vrouwen in de hedendaags populaire cultuur optreden en gerepresenteerd worden is volgens haar soms te gortig voor woorden. Levy kan beslist geen preutse conservatieve Amerikaanse genoemd worden. Sexy is in, en niet alleen in de Amerikaanse populaire cultuur. Ook in Vlaanderen worden er paaldanscursussen gegeven, liggen er strings voor 8-jarige meisjes in de schappen van de Hema en kunnen we via de commerciële zenders urenlang kijken naar jonge vrouwen in bikini die op trampolines springen. Onder het motto: "je bent pas een geëmancipeerde vrouw als je je goed voelt in je vel en dat ook durft te tonen". En niet alleen de populaire cultuur staat vol met dergelijke beelden van "vrouwelijk schoon".

Ook het woordgebruik rond seksualiteit wordt overgenomen, niet alleen door reclamejongens, ook door programmamakers en politici. Let er maar eens op: te pas en te onpas wordt het woord sexy gebruikt. Nu moet politiek opeens 'sexy' zijn, daar zijn zowel journalisten als politici het over eens. Er wordt gesproken over "hoe verleid ik de kiezer?" in plaats van "hoe overtuig ik de kiezer?". Maar het meest schrijnende vond ik een recente krantenkop: "Alleenstaande moeder flirt met armoede" (De Morgen, 13 juni 2006). Flirten betekent letterlijk "het hof maken zonder ernstige bedoelingen", het gaat uit van eigen wil en individuele verantwoordelijkheid. Iets wat ik toch niet associeer met op de armoedegrens leven. Heeft de seksuele bevrijding van vrouwen dan vooral opgeleverd dat het woordgebruik rond het beleven van seksualiteit voor van alles en nog wat gebruikt kan worden?

De vrouwenbeweging heeft jarenlang gestreden voor de seksuele bevrijding van de vrouw, nu lijken de rollen omgedraaid: de strijd voor de seksuele bevrijding is overgenomen door de *Female Chauvinist Pigs*. Het zijn namelijk steeds meer vrouwen die aan de top staan van tijdschriften zoals Playboy of Maxim of bij grote reclamebureaus. En juist deze machtige vrouwen stellen jonge, mooie vrouwen gelijk aan hun lichaam en benadrukken het plezier dat zowel mannen als vrouwen hebben bij het kijken naar vrouwelijk bloot.

Hoe komt het dat zelfs in 2006 vooral vrouwen "flirten", dat we vooral jonge mooie meiden op televisie en reclamebeelden zien en dat het vooral vrouwen zijn die naar de plastische chirurg hollen? We hebben weer nood aan het F-woord, niet dat van flirten, wel dat van feminisme. *Of voor mijn part flirten we weer wat meer met het feminisme*

Hind Fraihi is free-lance onderzoeksjournaliste en auteur van het onlangs verschenen boek "Undercover in Klein-Marokko".

"...ze verwacht ranzigheid met vrijheid, platvloerse commercie met emancipatie.."

Ze danst a little lap op 's mans schoot, begint halverwege een ophitsend nummer te strippen. Tot ze hangt, aan een paal in een string. Ietwat later laat ze zich neuken in de kont. En lol dat ze heeft. Of ze doet tenminste alsof. Stoer is ze ook, want ze durft. Ze durft de man uit te dagen met een lichaam dat niet langer het hare is. Niettemin bezingt ze haar seksuele vrijheid. Dit is de seksfeministe, die vaak met een heroïne-chic lijfje onze beeldcultuur domineert. Ze verwacht ranzigheid met vrijheid, platvloerse commercie met emancipatie en zichzelf met een man. Haar seksualiteit baseert ze immers op typisch mannelijke fantasieën en niet op wat zij wil. Een vrouwelijk seksbeeld met immer gewaxte benen, een haast gladgeschoren venusheuvel, stevige boezem en een taille 36 (hoogstens 38) leidt onmogelijk tot complexloze vrouwenemancipatie. Seksuele bevrijding begint met de bevrijding van de vrouw zelf, met dunne meisjesbillen of ontsierende putjes op de dijen. Dik of dun, met lange of korte benen maar vooral met brains en soul. Laat dat nu eens onze (beeld)cultuur en onze emancipatie beheersen.

*An Nelissen acteert en regisseert. Ze werkte bij diverse theatergezelschappen en tv-producties. Vanaf 1997 ging ze solo. Bekende realisaties van haar zijn vooral "De Vagina-monologen" en "F*** you- De menopauzemonoloog".*

"Precies omdat seksualiteit en economie zo innig verbonden zijn, kunnen vrouwen hun economische onafhankelijkheid bevechten door schaamteloos gebruik te maken van hun seksualiteit."

Foto Filip Naudts-Guarda La Fotografia 2005

Ariel Levy is ongerust omdat jonge meisjes Paris Hilton als een rolmodel beschouwen. Daar heeft ze groot gelijk in. Als we meer dan 100 jaar na het begin van de vrouwenstrijd niet verder staan dan het vervangen van het gouwe ouwe moeder-maagd rolpatroon door dat van een wandelende en pratende sekspop, is er inderdaad nog heel veel werk aan de winkel voor het feminisme. De strijd om seksuele bevrijding gaan verketteren omwille van deze uitwas, gaat me evenwel te ver. De bevrijding van de vrouw zal seksueel zijn, of ze zal niet zijn.

Er mankeert volgens mij één en ander aan de redenering van Levy, hoewel ik ze daarom zeker niet minder waardevol of essentieel vind als bijdrage tot het debat

over waar het naartoe moet met het feminisme. Als Levy zich afvraagt hoe het komt dat de cultuur van goorheid de strijd om seksuele bevrijding overstemt, gaat ze voorbij aan een economische realiteit. Samen met Duitsland zijn de VS de trotse bezitters van de grootste en kapitaalkrachtigste porno-industrie ter wereld. Porno brengt vele malen meer geld op dan de "normale" filmindustrie –ook al omdat het veel makkelijker te produceren is natuurlijk. Kosten voor scripts en acteurs zijn stukken minder, want veel dialoog, intrige en regie is er voor zo'n vleeswinkel niet nodig. Zulke fenomenale omzetcijfers doen iedere bedrijfsleider watertanden. Porno is – om het in economische termen te stellen - een "killer application", een product dat als levensnoodzakelijk ervaren wordt, net zoals brood, water en lucht. En dus zorgt onze aloude kapitalistische vriend die wij "de markt" noemen voor een verschuiving van de normen en waarden, want er zit gewoon veel geld in bloot. De aloude wet van vraag en aanbod zorgt ervoor dat de vraag naar vrouwen in lingerie en mannen die eruit zien als geschoren apen nu als "normaal" geklasseerd wordt en voor je het weet zitten we met zijn allen te gluren naar vier reeksen van "Temptation Island". Als je op die manier beroemd kan worden en geld kan verdienen, wie zijn wij dan als feministen om deze mensen aan de schandpaal te nagelen?

Betekent dit nu dat we onze eigen seksualiteit terug moeten gaan verketteren en de seksuele bevrijding moeten wegslijten met de babes die zich in dat badwater bevinden? Ik denk het niet. De vrouwelijke seksualiteit is een wapen. Als een vrouw in een managementmeeting mannen kan intimideren door een iets diepere decolleté te dragen, dan moet ze dat vooral niet laten. Ik ben een grote fan van een aantal "babes met brains". De meest recente die onder mijn aandacht kwam is de Amerikaanse zangeres P!nk. Haar recente hit "Stupid Girl" stelt ze de cultuur waartegen ook Levy tegen tekeer gaat, ongegeneerd te kakken. Ze gebruikt de clichés en de wetten van de industrie om het mechanisme onderuit te halen. Dat lijkt me de juiste invulling van het gegeven "girl power". Precies omdat seksualiteit en economie zo innig verbonden zijn, kunnen vrouwen hun economische onafhankelijkheid bevechten door schaamteloos gebruik te maken van hun seksualiteit. Die is per slot van rekening van ons, we zijn ermee geboren en we hoeven er ons niet voor te schamen omdat het door een bepaald deel van de culturele industrie gebanaliseerd en geperverteerd wordt.

Rabeba Hadri is bestuurslid van het Actiecomité Moslimvrouwen Vlaanderen en lid van het Vrouwen Overleg Komitee. Deze Belgische van Marokkaanse origine is licentiaat politieke en sociale wetenschappen.

"Sommige jonge moslima's voelen zich met deze feministische strijd verbonden door een hoofddoek te dragen, als een statement tegen de opkomende cultuur van de goorheid."

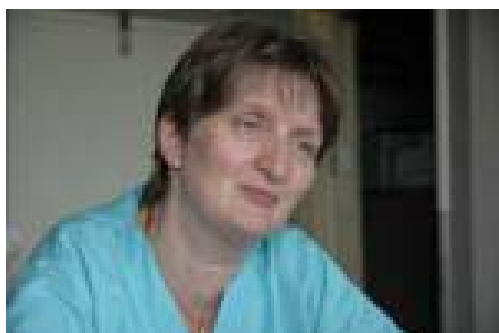
Wij onderschrijven de maatschappelijke kritiek van Ariel Levy op de hedendaagse trend van jonge vrouwen om pornosterren na te bootsen als symbool van 'seksuele bevrijding'. Niet alleen de seks maar ook de reclame-industrie heeft van de uitbuiting van het vrouwelijke lichaam haar bestaansrecht gemaakt.

Onder het mom van de vrouw zich 'mooi, sexy en vrijgevochten' te laten voelen, slagen mannelijke topmanagers van die bedrijven erin - in ons postmodern tijdperk - de ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen te

bestendigen, door de vrouwelijke seksualiteit op subtiele wijze te controleren en te sturen. Dankzij het opdringen van een welomlijnd keurslijf worden meer en meer jonge vrouwen gedegradeerd tot moderne seks-slavinnen. Het enige verschil is dat ze er vandaag vanuit een vals bewustzijn zelf voor kiezen, door te geloven dat onderwerping aan de mannelijke seksualiteit 'bevrijdend' zou werken.

Waar de publieke ruimte vandaag de dag voor een groot stuk bevochten is door de vrouw, is zij vandaag opnieuw de gevangene van een opgedrongen tijdsgeest. Zo is ze pas de gelijke van een man zolang ze erin slaagt de klok terug te draaien: prille twintiger, maatje 36, platte buik, afgetraind lijf, ronde borsten en billen, schaars gekleed op coverbladen en TV of in strakke outfit die haar vormen uitdagend doen uitkomen. Seksistisch taalgebruik als een 'lekker ding' of 'heerlijk wijf' klinken vandaag de dag als hartverwarmende complimenten in de oren van heel wat jonge vrouwen.

Ariel Levy stelt terecht dat het feminisme nog lang niet gestreden is, zolang vrouwen als objecten in plaats van subjecten worden beschouwd. Sommige jonge moslima's voelen zich met deze feministische strijd verbonden door een hoofddoek te dragen, als een statement tegen de opkomende cultuur van de goorheid.

Prof. Dr. Marleen Temmerman is docent en hoofd van de afdeling verloskunde van het UZ Gent. Zij specialiseerde zich in vruchtbaarheidsonderzoek en leidde een aids-project in Nairobi (Kenia).

"Belangrijk is dat we blijven strijden voor het recht op keuze, een goed geïnformeerde keuze weliswaar."

Amper 30 jaar geleden verbrandden onze feministische moeders en tantes hun beha's als teken van opstand tegen de onderdrukking van de vrouw. Een symbolische daad. Dankzij het toenmalig feminisme is er een kentering gekomen in de manier waarop we aankijken tegen wat wel of net niet door de beugel kan. Nu hebben vrouwen, en ook mannen, een absolute vrijheid in expressie, kleding, uiterlijk...met als gevolg een nieuwe tegenreactie.

De feministische bevrijdingsstrijd van de vrouw had als doel een einde te maken aan de onderdrukking van de vrouw op alle vlakken, ook het seksuele, om op te komen voor het recht om 'neen' te zeggen tegen ongewenste seks en om zelf te bepalen hoe en op welke manier vrouwen willen omgaan met en genieten van hun seksualiteit. Maar zijn we de juiste weg zijn ingeslagen, vraagt Ariel Levy zich af. Er is inderdaad veel veranderd, althans voor de westerse, goed opgeleide vrouw. In de meeste culturen hebben vrouwen nog altijd niets te zeggen over hun eigen seksualiteit. Maar ook hier, in onze seksueel bevrijde samenleving, geeft 10% van de vrouwen aan seksueel misbruikt te zijn geweest, in de meeste gevallen door hun partner of door bekenden.

Wat te denken van het feit dat die 'seksueel bevrijde' westerse vrouw die kan kiezen hoe ze zich kleedt, hoe ze leeft, hoe ze omgaat met seks, nu juist voor 'goorheid' kiest als opperste geluk? Dat ze daarbij pornosterren gaan nabootsen om te voldoen aan het seksuele geluk van de man? Die man alweer. Vrouwen eisen nu het recht op om zelf ook een invulling te geven aan hun eigen optimaal

seksueel genot. Maar bij gebrek aan een goede invulling daarvan, zien we inderdaad dat heel wat vrouwen het mediavoorbeeld van 'goede seks' nabootsen, dat van paaldanseressen, van cyberseks en pornosternen.

Wat te denken van die evolutie? Ach, mijn inziens betekent het niets meer dan een modegril, een trend die meisjes en vrouwen in beperkte mate volgen en die in de toekomst zal afwisselen met andere evoluties en accenten. Ondanks het uiterlijk vertoon van gedurfde en seksueel uitdagende kleding, ondanks de vaginacultus en het succes van plastische chirurgie, ondanks de klemtonen op het uiterlijk zijn de meeste vrouwen continu op zoek naar de ideale man, de nieuwe of oude, die ze voor altijd aan zich zullen binden, en alle middelen zijn daarvoor geoorloofd.

Naast het 'verworven recht' om in Playboy te kijken, terwijl ze er vroeger alleen maar konden instaan, hebben vrouwen nu het recht zelf een keuze te maken. Dat is het belangrijkste resultaat van de feministische strijd, die overigens nog lang niet gestreden is. Dat een aantal vrouwen dat recht invult door de goorheid zelve is hun keuze. Het hoeft daarom nog geen algemeen maatschappelijke trend te zijn. Belangrijk is dat we blijven strijden voor het recht op keuze, op een goed geïnformeerde keuze weliswaar. Want ondanks een enorme toegankelijk en permissiviteit wat seks betreft, valt het mij steeds weer op hoe weinig onze 'bevrijde' dochters weten over het functioneren van hun eigen lichaam en over hun eigen seksualiteit.

Nathalie Bekx is trend- en mediawatcher, columnist en co-auteur van het boek "Generatie M : Me, Myself and I". Ze leidt een marktonderzoeksbureau.

"Dat vrouwen steeds vaker ook hun fysieke 'unique selling proposition' in de strijd gooien, is minder verbazend dan de vorige generatie feministen graag wil geloven."

Katapulteert de discussie over de pornoattitudes van jonge vrouwen 'de feministen van de vorige generatie' naar het preutse, conservatieve kamp? Eerst en vooral gaat het natuurlijk niet op om, bij wijze van spreken, alle vrouwen over één bikinilijn te scheren, alsof we plots allemaal graag zouden dansen met een paal. Zo onderscheid ik een aantal "pornoprofieltjes":

"Moeder Manswif". De timing lijkt al één en ander te verhelderen. De huidige generatie vrouwelijke twintigers en dertigers is allicht niet toevallig 'het product'

van de beruchte beha-verbranders. In hun ogen is de slinger sinds de sixties ongetwijfeld wel wat te ver richting 'manswijven' doorgeslagen. Reden genoeg om te reageren zoals het elke nieuwe generatie past en weer bijzondere aandacht aan borsten en billen te gaan besteden.

"Om-single-d". Onze steden puilen uit van de singles. En van alleenstaanden die te lang voor de spiegel staan, is het bekend dat ze soms pas schrikken van zichzelf na de reacties van de straat...

"Ingeburgerd". In videoclips is 'de succesvolle slet' al sinds de vroege jaren '80 niet meer weg te denken. Geen wonder dus dat, een kwarteeuw later, 'succesvol' en 'slet' door de jongere generaties al lang niet meer als tegenstrijdig worden ervaren. Zoals zovele andere modeverschijnselen is de pornolook simpelweg langs de tv de populaire cultuur ingeslopen. Die inburgering gaat inmiddels overigens zo ver dat mannen zich tegenwoordig naar verluidt trainen in het herkennen van intelligente en zelfstandige vrouwen, degelijke echtgenotes en goede moeders voor hun kinderen, achter het eerste geile gezicht.

"Seks wordt steeds exotischer". En dat is alweer vooral voor die, al dan niet alleenstaande, stedelingen het geval. In de grote stad zijn de sociale contacten onder jongeren vaak zo efemeer, de verwachtingen zo hooggespannen en de seks zo gemultimediatiseerd, dat de ouderwetse vrijpartij in sommige wijken met uitsterven wordt bedreigd. Minder fraai is dat ook de tederheid hier onder lijdt, maar goed. In dat opzicht zijn de pornoattitudes veeleer een symptoom van een geremde dan van een ongeremde cultuur.

'Physique Selling Proposition'. In een steeds meer competitieve maatschappij – cliché of niet – weerklinkt ook de uitnodiging om de eigen troeven uit te spelen uiteraard almaar luider. Bovendien is het een publiek geheim dat vrouwen zich nog makkelijker laten meeslepen door onderlinge concurrentie dan hun mannelijke collega's. Dat ze daarbij steeds vaker ook hun fysieke 'unique selling proposition' in de strijd gooien, is minder verbazend dan de vorige generatie feministen graag wil geloven. Zo vergezocht is het verband tussen sex-appeal en emancipatie immers niet, zeker niet als je de moeite doet om het eens vanuit een mannelijk perspectief te bekijken. In het mannen ostentatief tonen wat ze niet kunnen krijgen, schuilt meer onversneden vrouwelijke macht dan vaak wordt gedacht.

Katja van Putten is Managing Director van het reclamebureau Fé. soul communication & research.

"Meisjes zoals Paris Hilton krijgen maar weinig respect op school. De coolste meisjes zijn de 'Rock Chics'... Zoals altijd is er dus een stroming en een tegenstroming."

Ariel Levy ziet overal seks en goorheid. En, ik geef het toe, er is er heel wat te zien... Op TMF en JimTV omringen zangers zich met kronkelende, schaars geklede, vrouwen. Het programma Temptation Island op VT4 lijkt wel 'het leven zoals het is' in een hoerenkot en in een 18+ Playstation spelletje levert de verkrachting van een vrouw je zelfs een reeks punten op.

Je kan er dus niet omheen. Dit is absoluut wraakroepend en zeker niet wat het feminisme voor ogen had. Het lijkt dus inderdaad alsof we op weg zijn naar een nieuwe seksuele revolutie. De eerste kwam er dankzij de pil. De tweede is de schuld van de exploderende media en de daaruit voortvloeiende beeldvorming.

Maar seks, het bezitten van seks en de macht om het te nemen heeft wel altijd al deel uitgemaakt van de 'menselijke' beschaving. En niet alleen mannen maar ook heel wat vrouwen gebruiken al langer dan vandaag seks als instrument tot het verkrijgen van informatie en macht. Meisjes zoals Paris Hilton & co hebben dus eigenlijk altijd al bestaan. Alleen zijn ze vandaag, door de niet aflatende informatie- en beeldenstroom, heel wat zichtbaarder dan vroeger.

Maar zijn ze ook in de meerderheid? Meisjes van dertien gaan vandaag immers consequent met een blote buik naar school. Ook mijn dochter. Bang dat ik ben voor gebruik of misbruik, observeer ik haar ontluikende seksualiteit dan ook vaak met een vaag gevoel van angst. Ik praat met haar over Paris Hilton. Is Paris voor haar een idool? En hoe zit dat op school? Zijn er meisjes die hun seksualiteit misbruiken? Op de 400 dertien- en veertienjarigen zijn er volgens haar zo'n stuk of drie. Meisjes zoals Paris Hilton die maar weinig respect krijgen op school. De coolste meisjes zijn de 'Rock Chics'. Straffe meisjes met een heel eigen kledingstijl die uitkomen voor hun mening en bevriend zijn met de jongens zonder hun seksualiteit uit te spelen. Dat valt me dus nogal mee. Mijn dochter citeert me de Amerikaanse zangeres P!nk: "*Stupid Grils, stupid girls, stupid girls' Maybe if I act like that, that guy will call me back. Porno Paparazzi Girl, I don't wanna be a stupid girl!*".

Zoals altijd is er dus een stroming en een tegenstroming. Gelukkig maar. Dat houdt de boel in balans!

Miet Crabbé was jarenlang modejournaliste voor diverse weekbladen. In 1992 lanceerde ze een eigen modelabel voor vrouwen met rondingen, Lena Lena.

"Porno is niet bevrijdend voor vrouwen. Ook niet voor mannen. Porno werkt verlagend, banaliserend, verslavend."

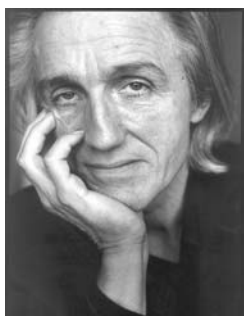
Foto Tim Dirven

Ik geloof in de gelijkwaardigheid van man en vrouw, niet in de gelijkheid. Man en vrouw zijn als yin en yang. Samen vormen ze één kracht, de ronddraaiende spiraal, het leven. En dat is iets goddelijks. Dat is in een notendop mijn catechismus. Porno, zoals ze vandaag om je oren geslingerd wordt, is niet

bevrijdend voor vrouwen. Ook niet voor mannen. Porno werkt verlagend, banaliserend, verslavend. Porno wekt kunstmatige honger op. Porno is winstbejag. Het valt me op dat jongeren porno "normaal" vinden, zoals de Magnum in de bioscoop. Het is er en je kan het kopen als je wilt. Welke moralist zal hen tegenhouden?....

Als moeder sta ik machteloos tegenover het Internet, waar mijn surfende jongens ongetwijfeld al wijd gesperde vagina's in al hun vlezige details onder ogen hebben gekregen. De verkenning van de vrouwelijke erotiek had mysterieuzer en spannender gekund. En dan zwijg ik nog van het immer terugkerende beeld van een vrouwenhoofd dat over een penis heen en weer wordt geschoven. Het populaire pijpen, met de "come shot" als kers op de taart. Of het kontneuken, de nieuwe norm.... Dit is dan nog de "normale" porno. Over andere vormen kan ik niet meespreken, want ik durf er niet naar op zoek. Ik ben beschaamd. Beschaamd dat ik het zou zien. En ik vind dit een goede reflex van mezelf. Mentale hygiëne.

Wat een verfrissing was het om "De 7 Hoofdzonden volgens Lotte Verlackt" te lezen in het "Stop de Haat"-nummer van Humo. Lotte Verlackt, die het afmaakt met haar lief nadat hij één keer met een ander meisje zoent ("Voor mij was het sprookje voorbij"), die maanden wacht voor ze met haar lief naar bed gaat ("Mijn eerste seksuele ervaring was geweldig") en die wacht op echte liefde ("Met minder neem ik geen genoegen"). Geef ons meer Lotte Verlackts en minder Paris Hiltons. Lotte: "Waarom zijn vrouwen zo mooi en zacht en met al die rondingen geschapen? Toch om sexy bevonden te worden? Ze zouden moeten leren om zichzelf te aanvaarden zoals ze zijn en van hun lichaam te genieten." Voilà. En dit is de kern van waarmee ik bezig ben.

Gust De Meyer is hoogleraar aan het Centrum voor Mediacultuur en Communicatietechnologie van KULeuven.

"De visie van Ariel Levy is denigrerend ten opzichte van de doorsnee vrouw vandaag, conservatief, old-fashioned-elitair, old-style feminisme."

'De nieuwe cultuur van de goorheid'? Als lage heupbroeken (butt cleavage), blote en gepiercete navels, strings, topjes die de borstenwelling zichtbaar maken, gewaxte vagina's en geschoren schaamlippen – alle verketterd door A.L. als zondig - al moeten doorgaan voor goor, ja dan kun je beter de boerka opleggen. A.L. als thematische bondgenoot van Taliban of conservatief Amerika (herinner je de Nipplegate-afaire, waar warempel een seconde een niet eens helemaal ontblote borst van Janet Jackson te zien was, maar die wel tot verhevigde censuur op tv geleid heeft).

De visie van A.L. is denigrerend ten opzichte van de doorsnee vrouw vandaag, conservatief, old-fashioned-elitair, old-style feminisme. Maar we kunnen haar begrijpen. Zij schrijft immers dat ze aan de Wesleyan University heeft gestudeerd, waar je kon weggestuurd worden wanneer je het ook meer probeerde het woord 'girl' te gebruiken in plaats van 'woman'.

A.L. stelt: 'Als we echt vrij willen zijn, moeten we voor onszelf de vrijheid opeisen om ons af te vragen wat we zelf sexy vinden, in plaats van klakkeloos na te apen

wat de popcultuur ons oplegt sexy te vinden'. A.L. eist voor zichzelf het recht op vrij te zijn – niemand is vrij - terwijl zij natuurlijk na-aapt wat voorbijgestreefde feministische theorieën haar opleggen. De vrouwen die zij bekritiseert zijn pas echt vrij. Zij eisen nu net de vrijheid op om voor zichzelf uit te maken wat zij sexy vinden. De popcultuur volgt slechts die trends en dringt niets op.

Wil A.L. dan eens expliciteren wat zij bedoelt met 'vrouwen – en mannen – die zich meer bevrijd voelen bij andere vormen van seksuele expressie'. Andere, niet-gore vormen van seksuele expressie, is dat misschien synoniem voor a-seksueel, onverzorgd, 'geitenwollen sokken', intellectueel, de natuur zijn gang laten gaan? A.L. scheidt, valt te vrezen, lichaam en intellect – sexy vrouwen zijn per definitie dom, want 'onvrij'.

Even terug naar Betty uit de eerste aflevering van Big Brother, die wellicht zo'n goor figuur mag genoemd worden volgens A.L. en waarvan Kristien Hemmerechts ooit beweerd heeft: 'Voor veel mannen is een sterke vrouw nog altijd een bedreiging. Geef hen maar vrouwen als Betty. Die zijn volstrekt ongevaarlijk. Betty, dat is de vrouw die pijpt'. Amélie O schrijft, integendeel, in haar boek Zaad op mijn huid (2004): 'Vrouwen pijpen graag omdat ze er een man haast bewusteloos van genot mee krijgen. Het is macht en controle. Een man die zich laat pijpen, ligt zelf in onderwerping, al zou hij liever het tegendeel geloven... Ik pijp graag'. Betty was ook diegene die met hun uiterlijk malcontente vrouwen een riem onder het hart stak door openlijk te praten over haar weldoende borstvergroting. Betty is het typevoorbeeld van een seksueel zelfbewuste vrouw, al wordt ze graag door de sisters afgeschilderd als het 'domme blondje'. Door haar optreden in Big Brother illustreerde Betty onverbloemd en op een vrijgevochten wijze dat iedere vrouw recht heeft op haar eigen pleziertjes.

Josephine Overeem, de eminente media- en reclame-madam in Vlaanderen, zegt over Betty: "In mijn ogen is die eerste reeks Big Brother een kantelpunt geweest voor een nieuwe Vlaamse generatie. Die van de blote buiken, van broekbanden net boven het schaamhaar en dan bloot tot het topje. Tienermeisjes kwamen met het vriendje thuis, dat prompt mocht blijven slapen. In Vlaanderen ging het ineens heel snel. Die trend was natuurlijk al bezig, maar ik blijf de definitieve overslag linken aan dat tv-fenomeen. Elke golf heeft een lont nodig, waardoor het ineens voor iedereen duidelijk wordt. Was Betty, de vulgaire versie van Marilyn Monroe, een emancipatiemodel? Zeker. En sexy én geëmancipeerd, want losgekomen van haar verroeste bestaan. Net zoals Monroe en dus evenzeer rolmodel". Duizendmaal overtuigender dan Kristien Hemmerechts, die niets onverlet laat om zogenaamde taboes te doorbreken. Zo door destijds als intello-pin up in haar blootje te poseren voor het Nieuw Wereld Tijdschrift, een daad van cultureel correct exhibitionisme, onder het motto dat 'er niets te zien was'. De mythe van het domme blondje, dat eventueel ook altijd klaar staat om de man op zijn commando te pijpen, is dringend aan herziening toe.

A.L. scheidt niet alleen lijf van hersenen, ze verkiest ook natuur boven cultuur. Is er iets meer cultureel dan het door ons allen samen aanvaarde schoonheids-ideaal? Dat overigens allesbehalve tot homogeniteit leidt – wie heeft al twee identieke gore chauvinist pigs op straat ontmoet? Vooral de natuurlijke lichaamsbegroeiing niet aanraken en de oksel- en schaamharen niet scheren natuurlijk. Eve Ensler, de schrijfster van de Vaginamonologen: 'Ik besepte ineens dat het (schaam)haar daar groeit met een bepaalde bedoeling (en dus niet mag geschoren worden)... Mijn vagina moet niet opgekuist worden. Ze ruikt al goed. Niet bepaald rozenwater... Ik wil dat het naar vis smaakt. Mijn sappes maken een lekkere viscocktail... Meer martelingen: strings! Dat is het ergste. Strings. Wie heeft dat bedacht? Beweegt de hele tijd, geraakt verstrikt in je vagina, en schuurt

uw kont helemaal open. Vagina's moeten los in de broek zitten, niet samengeperst worden'.

Waar moeien die betuttelaarsters zich mee? Wie zich goed voelt met een gewaxte en geschoren vagina, en daar een heimelijk plezier aan beleeft (al was het maar voor zichzelf), wie zich goed voelt in een string – is trouwens al een beetje passé, als je de verfoeilijke mode-magazines leest die al die dames er mooi willen laten uitzien – dat die a.u.b fier doorgaat met vrouw te zijn (mannen kunnen zich op dat gebied veel minder permitteren) omwille van de esthetiek ook op openbare plekken, de werkplaats, ... Liep het leven maar vol 'gore' vrouwen én mannen. Enkele tips: ijver voor de terugbetaling van borstvergrotingen, steun aan make-over- of beautiful-cursussen. Het tv-programma Beautiful was een revelatie en emo-tv van de bovenste plank, zeker in vergelijking met de Franse artieste Larian die zich bewust laat verminken via plastische chirurgie 'als statement tegen het schoonheidsideaal'.

Nu vrouwen economisch stilaan de gelijke van mannen worden, hebben zij gelijk om ook hun seksuele macht uit te spelen (hebben ze altijd al kunnen doen: zich hogerop neuken). Mannen blijven op het gebied van goorheid merkwaardig buiten schot, ook al zouden ze nog de macht in de samenleving bezitten (al zegt de evolutieer dat vrouwen eigenlijk kiezen, dus de macht hebben, in hun zoektocht naar goede genen; weet ook: achter vele machtige mannen staat een vrouw; en weet ook: mannen mogen het dan voor het zeggen hebben, thuis worden ze wel eens gedomineerd door de vrouw). Het wordt dus hoogtijd dat mannen zich wat meer sexy opstellen. Niet de zelfbewuste, sexy vrouw van vandaag, maar de slungels van mannen dienen geëmancipeerd tot eigentijdse dandy's, esthete van het lichaam.

Mia Barones Doornaert is redacteur buitenland bij De Standaard. Ze is internationaal bekend als verdediger van de vrijheid van meningsuiting en ze was de eerste vrouwelijke voorzitter van de Internationale Journalistenfederatie.

" Levy is niet preuts, ze is lucide. Op elke verovering van het feminisme is een machtige tegengolf gevolgd in de, door mannen gedomineerde, populaire cultuur."

Geen ergere vijanden van het feminisme dan de bijbels van de politieke correctheid, waarvan The Guardian een vermoeiend voorspelbaar type is. Je zal er de boerka of het paaldansen zien ophemelen als overwinningen van het „nieuwe feminisme“. De gelijkheidsfeministen daarentegen zijn „niet meer van deze tijd“. Typisch daarvoor is Kate Taylor die in de Guardian (23 maart 2006) de halfnaakte „chicks“ in onthullende topjes opvoert als de „ultieme feministen“. Haar artikel dat de nieuwe goorheid ophemelt zit zo vol drogredeneringen dat het hopeloos is ze allemaal aan te halen. Maar er zijn er enkele die de grenzen van de schaamteloosheid te buiten gaan.

Met de mode van goorheid, waarin vrouwen zich als hoeren (uit)kleden, is niets aan de hand, aldus Taylor. „Vrouwen herontdekken het plezier van bemind te worden om hun lichaam, en niet louter om hun geest.“ Her-ontdekken? Je vraagt

je af van welke planeet het mens op deze aardbol is gepluft. Waar heeft ze, in gossip magazines of tv-shows, dertigjarige mannen gezien die vol trots een twintig of dertig jaar oudere *trophy wife* of dito vriendin exhiberen omdat ze zo graag met haar geest naar bed gaan? Op welke party's heeft ze vrouwen met het hoogste IQ systematisch het meeste succes zien hebben? Welke minnaars heeft zij gehad die niet in haar lichaam geïnteresseerd waren maar des te meer in haar geest?

Taylor moedigt buitenhuis werkende vrouwen ook aan sexy lingerie te dragen, zoals een string. „Mannen in het kantoor verspillen hele middagen met naar je achterwerk te kijken en te wedden of je wel of niet ondergoed draagt. Laat ze. Gebruik die tijd om de leiding van het bedrijf over te nemen.” Die flauwe poging tot geestigheid toont dat Taylor nooit in een echt bedrijf gewerkt heeft. Mannen laten zich warempel niet zo makkelijk van hun carrièreplanning afleiden. En een stoeipoes-imago is absoluut niet de aangewezen weg om CEO te worden. Het zal eerder gebruikt worden om vrouwen „op hun plaats” te houden, dat wil zeggen onderaan de ladder en/of horizontaal.

Als conclusie peroreert Taylor dat „echt feminisme een celebratie moet zijn van feminiteit”. Nou, vrouwelijkheid reduceren tot het exposeren van borsten en buik en billen, dat is pas een teruggang in de tijd. Het loont nogal de moeite dat de vrouwen zich aan het korset ontworsteld hebben, als ze nu steeds vaker hun lichamen onder het mes laten gaan om te voldoen aan het vulgaire canon (grote borsten, opgespoten lippen, ronde billen) van zenders als MTV. Juist dat valt Ariel Levy zeer terecht aan in haar boek „Female chauvinist pigs”. Ze toont daarmee een behoorlijke dosis moed want maar al te veel vrouwen (en mannen) hebben zich laten hersenspoelen door het politiek correcte credo van „moet kunnen”. Zangeresjes zien er obligaats uit als hoertjes? „Moet kunnen.” Kleine meisjes van vier of vijf beginnen te heupwiegen en grijpen haar hun kruis als ze popmuziek horen? „Moet kunnen.” Kritiek op die nefaste trend kan alleen maar getuigen van „preutsheid”.

Levy is niet preuts, ze is lucide. Op elke verovering van het feminisme is een machtige tegengolf gevolgd in de, door mannen gedomineerde, populaire cultuur. Na de twee wereldoorlogen, waarin vrouwen in de fabrieken de mannen vervangen en nieuwe posities veroverden, straalde de filmindustrie plots weer het ideaal van de perfecte, thuisblijvende echtgenote en moeder uit. Dat laatste kan niet meer, omdat de westerse maatschappijen te ingrijpend veranderd zijn. Maar de tegengolf is er wel degelijk, zoals Levy vaststelt.

In de populaire tv-feuilletons moeten vrouwelijke advocaten of gerechtsdokters dezer dagen weer bewijzen dat ze ook „echte vrouwen” zijn. Anders kan je niet verklaren waarom een onthullend décolleté een verplicht attribuut aan het worden is van tv-vrouwen. In de muziekindustrie is het nog veel erger. Niet alleen zie je voortdurend, zoals Levy schrijft, „meiden in spannende, piepkleine topjes en broekjes” die hevig seksueel suggestieve heup- en andere bewegingen maken (De Standaard, 10 maart 2006).

Heel vaak zie je ook mannelijke zangers in de meest rolbestendige poses: op de achterbank van een dure limousine met rondom zich een stel schaars geklede, om de gunst van de man bedelende jonge vrouwen. Boodschap: voor een vrouw komen intelligentie en talent, ambitie en werkkraft er niet op aan. Om te „slagen” moet ze jong en rondborstig zijn en op haar rug willen gaan liggen voor een rijke man.

Het is om te huilen als je kleine meisjes ziet die denken dat ze op dat soort hoertjes moeten lijken, als jonge meisjes meer met dat vulgaire

„schoonheidsideaal“ inzitten dan met de ontwikkeling van hun talenten en met een loopbaan die ze in staat zal stellen op eigen benen te staan.

Levy heeft meer dan gelijk daartegen in te gaan. Goorheid staat inderdaad niet gelijk met vrijheid. Ze reduceert vrouwen weer tot hun lichamelijke attributen, en reduceert de relatie man-vrouw tot primaire seks. Respect voor meisjes en vrouwen kweek je daar zeker niet mee aan bij jongens. Besef hoe rijk en geschakeerd een man-vrouw relatie kan zijn evenmin.

De boodschap is niet tot muziekgroepen en tv-feuilletons beperkt. Een van de populairste films van Julia Roberts is „Pretty Woman“. Het is de zoveelste heruitgave van het aloude Assepoester-verhaal. Zij is mooi. Hij is, in de moderne versie van de prins, succesvol en rijk. Happy end. Er zit wel een heel „moderne“ draai aan het verhaal. In de film is Roberts niet een braaf meisje dat aan de haard zit, maar een hoertje. Ook dat is een boodschap die we steeds meer ingelepeld krijgen, de prostitutie als respectabel „beroep“. Ze schept de illusie dat de vrouwen uit eigen wil in de vitrines van de bordelen zitten of het trottoir doen, en daar niet door een ongenadige vrouwenhandel zijn terechtgekomen. Ze laat ministers en andere gezagsdragers toe zonder gewetensproblemen naar de bordelen te gaan, en weinig prioriteit te geven aan bestrijding van de vrouwenhandel. En ze houdt vrouwen op hun plaats, als wezens wier voornaamste taak erin bestaat seksueel plezier te verschaffen aan de mannen.

Dat alles heeft niets te maken met bevrijding van de vrouwen, met macht. Seksuele macht bestaat niet, wat men ook de vrouwen moge willen wijsmaken. Macht wordt rechtstreeks uitgeoefend - in de politiek, in de bedrijven, in de media, in de sport - en niet via het bed.

Levy heeft gelijk dat de nieuwe goorheid een aanval is op verworvenheden van het feminisme. Het echte feminisme, niet de karikatuur die Taylor ervan maakt, reduceert vrouwen - en mannen - niet tot hun sekse, maar ziet ze als volwaardige, en gelijkwaardige, mensen.

Zoeken naar een verklaring

In zijn boek "Tijd van Onbehagen"² zoekt de Nederlandse filosoof Ad Verbrugge naar een dieperliggende verklaring voor het groeiende succes van de seks- en pornocultuur. Hij beschouwt het fenomeen als symptoom van een *cultuur op drift* en heeft het over het *cultuurverlies*, dat zich uit in het afwijzen van traditie, het gebrek aan diepgang en verbondenheid met een groter ethisch normenstelsel en met culturele samenhangen.

Dat is volgens hem te wijten aan het mateloze consumentisme en subjectivisme en een radicale individualisering die over de hele lijn zijn toegenomen : de mens als consumerend en calculerend individu dat niet werkelijk geworteld is in een cultuur, religie of traditie, maar vooral een recht claimt op zijn subjectieve welzijn en daarin de hoogste moraal zoekt. De mens wil niet meer een culturele traditie voortzetten, hij wil vooral een goede tijd hebben.

Het principe van de vrije individualiteit, stelt Verbrugge, is een goudmijn gebleken voor de markt, voor zover de maximale behoeftebevrediging kon worden geëxploiteerd. Het idee dat we toch vrij zijn om te doen wat we willen, gaat voorbij aan het feit dat onze behoeften zelf door de markt gecreëerd en

² Tijd van Onbehagen. Filosofische essays over een cultuur op drift / Ad Verbrugge. - Amsterdam, Sun, 2004. - 285 p. (cfr.: "De ont-eigening van ons leven: consumptie, verveling en seksualisering": p. 263 e.v.)

opgezweept worden tot in de meest bizarre kicks en platvloerse vormen van amusement. Zelfs het doorbreken van taboes of objectieve richtsnoeren wordt een interessant marktprincipe, omdat de spanning die erbij hoort een eigen vraag schept, totdat ook die is uitgemolken en een volgend taboe aan de beurt is. Onze leefwereld is doortrokken van deze markt en haar uitingsvormen: in het sociale verkeer, in de reclames, in goederen en diensten die we kopen. Toespelingen op seks zijn niet van de lucht in de reclame: zelfs je kat te eten geven is al een erotische aangelegenheid geworden. We realiseren ons te weinig dat die door de markt geëxploiteerde subjectieve vrijheid de cultuurgemeenschap ondermijnt, de bestaansvoorwaarde zelf van het vrije individu.

De seksualiteit als een levenssfeer waarin het publiek een groot "geheim" vermoedde is teloorgegaan. De enorme populariteit van seks heeft dit vermoeden van een groot geheim gaandeweg getemperd. Hierdoor wordt de moderne consumptiemens vatbaarder voor stemmingen en beelden die heersten in de massamedia, hij wordt in hoge mate geleefd door populariteit. We imiteren elkaar in wat we nodig hebben en willen doen, in de ban van idolen uit reclame, televisie, film of popmuziek. Velen modelleren zichzelf naar mediamieke iconen, die het leven van de massa de verloren glans en sprankeling moeten teruggeven terwijl die door de media geproduceerde helden zelf niets meer zijn dan een pion in een gebeuren dat niemand beheerst.

Volgens Verbrugge is onze hang naar seks in wezen een hang naar bezieling van het leven. De populaire fixatie op seks openbaart een gebrek aan zinervaring en intense verveling.

Tot slot

Ook in Vlaanderen is porno binnen handbereik van kinderen en tieners. In welke mate veroorzaakt de huidige beeldcultuur een ongewenst gender-beeld bij jongeren? Hoe verspreid is seksueel grensoverschrijdend gedrag bij Vlaamse adolescenten? Maakt dit deel uit van een beperkte en voorbijgaande subcultuur, zoals punk, R&B, gothic of is het een fundamentele maatschappelijke trend, en welk effect heeft die hyperseksualisering op het psychisch en fysisch welzijn van meisjes? Er rijzen dus een heel aantal vragen. Naast een diepgaand debat is meer wetenschappelijk onderbouwde kennis gewenst.

Brigitte Rys

Meer lezen

Female chauvinist pigs: women and the rise of raunch culture / Ariel Levy. - New York : Free Press, 2005. - 224 p. - RoSa Exemplaarnr. FIIIa/0241

Radicaal feminisme, pornografie, prostitutie en globalisering : een onderzoek naar de relatie en de invloed van pornografie en prostitutie op het individu en de samenleving / Wim Slabbinck. - Gent : Universiteit Gent, 2005 - RoSa Exemplaarnr. FIIIa/0247

Pornified: how pornography is transforming our lives, our relationships, and our families / Pamela Paul. - New York : Times Books, 2005. - 304 p. - RoSa Exemplaarnr. FII a/0932

Feminism and pornography / ed. Drucilla Cornell. - Oxford : Oxford University Press, 2000 - RoSa Exemplaarnr. FIIIa/0163

Pornography : the production and consumption of inequality / Gail Dines, Robert Jensen, Ann Russo. - New York ; London : Routledge, 1998 - RoSa Exemplaarnr. FIIIa/0145

Reconcilable differences : confronting beauty, pornography, and the future of feminism / Lynn S. Chancer. - Berkeley [etc.] : University of California Press, 1998 - RoSa Exemplaarnr. FII p/0121

In harm's way : the pornography civil rights hearings / ed. Catharine A. MacKinnon, Andrea Dworkin. - London : Harvard University Press, 1997 - RoSa Exemplaarnr. FII a/0686

Pornography and difference / Kaite Berkeley. - Bloomington; Indianapolis : Indiana University Press, 1995 - RoSa Exemplaarnr. FIIIa/0139

The problem of pornography : regulation and the right to free speech / Susan M. Easton. - London ; New York : Routledge, 1994 - RoSa Exemplaarnr. Bc/0001

Pornography: men possessing women / Andrea Dworkin. - Londen : The Women's Press, 1982. - 304 p. - RoSa Exemplaarnr. FIIIId/0004

Artikels

De geseksualiseerde wereld van tienermeiden. - [s.l.] : [s.n.], [s.a.]
. - In: OPZIJ; volume 34 nr 09 (sep 2006), p. 26-31
september 2006

De pornonorm. - [s.l.] : [s.n.], [s.a.]
. - In: DE GROENE AMSTERDAMMER; volume 129 nr 28-29 (15 07 2005)

" Seks ruilmiddel voor tieners". - [s.l.] : [s.n.], [s.a.]
. - In: NRC HANDELSBLAD; (22 02 2006)

Today's ultimate feminists are the chicks in crop tops. - [s.l.] :
[s.n.], [s.a.]
. - In: THE GUARDIAN; (23 03 2006)